

הרב יוסף שלמה כהנמן זצ"ל*

"הבה ונתכונן לקראת הגאולה השלמה!"

"בראשונה היו משיאין משואות... כיצד היו משיאין משואות?... ועולה לראש ההר ומצית בהן את האור, ומוליך ומביא, ומעלה ומוריד... עד שהיה רואה כל הגולה לפניו כמדורת אש" (ראש השנה פ"ב, משניות ב'ד').

אחים יקרים ורחימאים!

המותר לנו להיות קטנוניים בשעה גדולה ונשגבה זאת? הלא נבוש ונכלם להישאר בדלות ההשגות וקטנות המוחין בתקופה הרת פלאות, כשאנו מוקפים ממש בניסים ואף עיוור יכול למשש את הניסים בידיים?

קיימא לן, כי אין בעל הנס מרגיש בנסו (נדה ל"א, ע"א). ודבר שבמציאות הוא, שזוהר גדול ועצום מדי מסנוור את העיניים. מי ישכיל להרים את מבטו השמימה ולהציץ ישר בפני השמש בשעת גבורתה? **הניסים והנפלאות, התשועות והנחמות והמלחמות, שנתרחשו בארץ הקודש ובעיר הקודש והמקדש, אף אלה שראו זאת בעיניהם, אף אלה שחזו זאת מבשרם ממש, אינם מצליחים להביע את מעמקי רגשותיהם.** ואולי מי אשר כמוני נדד באותם הימים על פני קיבוצי היהודים בגלויות, מסוגל יותר לחוש את תעצומות הנסים ולחשוב יותר על פשר המאורעות המופלאים למאוד.

זו שעה גדולה ונדירה. הלשון שלנו דלה ומוגבלת מכדי לבטא זאת. ואף כוח הדמיון שלנו נראה מצומצם ושיגרתי מדי, לתפוס ולהקיף את משמעות הדברים.

יהודים חביבים ויקרים! מה פשר הנסים הנוראים והנפלאים? מה מראים לנו ומה מרמזים אלינו מן השמים?

דורנו המוכה והמושפל, דור הניסיונות והייסורים, ראה עד כה הכל בחינת הסתר פנים. "ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (דברים ל"א, י"ח). משמע, הסתר שבהסתר, שהרי גם הציון "ההוא" פירושו – נסתר. וכעת זכה דורנו זה לשפע כביר ונורא של נסים גלויים ומופלאים כל-כך. מה זה אומר לנו? מאי קא משמע לן? הבה ונתכונן, אחים רחימאים! הרי לא יתכן הסבר אחר, אלא שזוהי הכנה גדולה, מעין "חזרה כללית" לקראת הגאולה השלמה!

* מתוך גיליון המאה לירחון בית יעקב, הדברים נכתבו בשנת התשכ"ז מיד לאחר מלחמת ששת הימים.

זה מחסדי ה' יתברך - שנותנים לנו להרגיש ולטעום מטעמן של התשועות הגדולות, הצפויים והמזומנות לנו. מפני שאנו בני דור מסכן ואומלל, שבור ורצוף, מעודדים אותנו לקראת שעת הגאולה. ואם כן, אחים יקרים, הבה נתכונן לקראת הגאולה השלימה!

ובמה נוכל להתכונן? במה נתחיל להתכונן? הנביא מלאכי, מנביאי הנחמה והפדות וממבשרי "יום ה' הגדול והנורא", הראה לנו את נתיב הכוונות לקראת הגאולה.

הנביא שהתנבא על נצחיות ישראל: "כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם" (מלאכי ג', ו'); הנביא שבישר את בואו של אליהו הנביא: "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא" (שם, כ"ג); והתנבא על אליהו המבשר: "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם..." (שם, כ"ד).

זה הדבר אחים יהודים! זוהי ההכנה האמיתית, ההולמת את שעת ההתבוננות והכוונות שלפני בוא הגאולה השלימה! אחוות הלבבות של עם ישראל כולו, של צעיר וזקן, של אבות ובנים!

ועל מי מוטלת החובה להכשיר את קירוב הלבבות? מי נחשב כמסוגל יותר לחוש ולהרגיש את צעדי השעה הגדולה, המתקרבת ובאה? רש"י אומר זאת במפורש:

"והשיב לב אבות - להקב"ה; על בנים - ע"י בנים. יאמר לבנים, דרך אהבה ורצון: לכו ודברו אל אבותיכם לאחוז בדרכי המקום!" (שם).

הבה אחים, ונתכונן לקראת הגאולה!

כולנו נתכונן יחד, בצוותא חדא, כולנו נפתח את הלבבות זה לזה. על הבנים להיות הראשונים, לבם של הצעירים טרם נתאבן ונתאטם, הבנים רגישים יותר לקריאת ההתעוררות. והבנים, הם הפונים אל האבות. ובאיזה אופן הם פונים? דרך אהבה ורצון, באחוה וחיבה, בלב נרגש ונפעם. והתוצאה הטובה והמוצלחת - מובטחת מראש: "והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם". זה גל חוזר, ההתעוררות גוברת ומתגברת. כי המטרה הנעלה היא: כאיש אחד בלב אחד.

הבה אחים נכיר זה את זה, ונקשיב זה לזה. באותם ששת הימים הגדולים והנוראים, לעת התרחשות הנסים לעיני עם ועולם, ובימים שלאחר מכן, נפגשו ושוחחנו עם רבים מאחינו בני ישראל. כל אחד ואחד מאיתנו, לבו היה מלא ונכסף לשפוך יחד וכאחד תפילת שבח והודיה על הנסים והתשועות.

וזה הדבר האחד, אשר נדרש מאיתנו - שנתקרב זה לזה, שנתוודע זה עם זה, שנדע להציץ לתוך פנימיות לבו של כל יהודי ויהודי. וכאשר

ננסה להבין זה את זה, כי אז נראה וניוכח שאין בלבותינו, בלבות כולנו, אלא אהבה ורצון לשוב, ובלב תמים, אל הקדוש ברוך הוא! זכורני, עוד לפני שנים מרובות, שעה שערכתי את נסיעתי הראשונה מפוניבז' עירי וקהילתי, אל העולם הגדול והמרוחק, במטרה לקיים ולהציל את הישיבה הקדושה - נזדמנה לי חוויה מסעירה וכובשת כגון זו:

נקלעתי למקום נידח. בודד וגלמוד הייתי, ואין עוזר. והנה נתקלתי באיש עובר אורח, והספק קינן בלבי, האם מאחינו בני ישראל הוא? ומשניסיתי בזהירות מרובה, ומחוסר מוצא, לקשור שיחה כלשהי עמו, התאושש האיש וחיש מהר, נתלהב כולו, והציע את עצמו, להיות לעזר לי, ולהפתעתי הגדולה מצאתי בו אחיעזר ואחיסמך. הייתי כמוצא שלל רב ופתחתי לעיני היהודי הנלהב את תפילת "קידוש לבנה" והסברתי לו בהאי לישנא:

למי אנחנו שנינו דומים? לאותם השליחים שיצאו לבשר על קידוש החודש! במשנה זה מפורש, כי "בראשונה היו משיאין משואות, משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין" (ראש השנה פ"ב, מ"ב). והשליחים – בצנעא ובחשאי נשלחו, שלא יכירו בהם הכותים, ולא ישבשו את שליחותם.

יצאו השליחים, ופעם אירע כי שני שליחים טעו בדרך, ונפגשו זה עם זה. והם שליחים מוסתרים היו, ולא הכירו זה את זה. והם נפגשו בלילה, כאשר האחד נעצר בדרך לאור ירח שנתחדש, וכולו רעדה וחרדה להצלחת שליחותו.

נעצר האחר בדרך ומפיו מתפרץ שיר-מזמור של שבח והודיה: "הללו את ה' מן השמים, הללוהו במרומים... הללוהו שמש וירח, הללוהו כל כוכבי אור..." (תהילים קמ"ח, א'-ג').

והוא השליח, ממשיך ומתרוֹן בנוסח של תפילת קידוש הלבנה: "ברוך יוצרך, ברוך עושך, ברוך קונך, ברוך בוראך..." ומתוך התרוממות הנפש כל גופו מתרקד, כל עצמותיו תאמרנה, רגליו קופצות ועולות: "כשם שאני רוקד כנגדך..."

ברגע נרגש זה מופיע לפניו השליח המוסתר האחר, והוא, השליח הראשון, נבהל מאוד ובחרדתו כי רבה קורא הוא בקול את הפסוק: "תפל עליהם אימתה ופחד, בגדל זרועך ידמו כאבן!" (שמות ט"ו, ט"ז). וזה השליח המוצנע שהגיע זה עתה למקום, אשר אוזניו טרם קלטו את הפסוק - אף הוא אינו נרתע, כי אם משיב מצדו במלוא העזה את הפסוק בהיפוכו: "כאבן ידמו זרועך, בגדל ופחד אימתה עליהם תפל!" רוצה השליח הראשון להשקיט את פחדו וזועק בקול רם: "דוד מלך ישראל חי וקיים!" (ע"פ ראש השנה כ"ח, ע"א).

וזה שבא מתמודד כמו-כן להתגבר על חששותיו ואף הוא קורא לעומתו: "דוד מלך ישראל חי וקיים!".

ובינתיים מתקרבים זה לזה והם מתחילים להתבונן זה בזה ומפיו של אחד יוצאת הקריאה הנלהבת:

-- שלום עליכם!

וזה השני מתלהב עוד יותר ועונה בנשימה אחת:

-- עליכם שלום!

וכך הם נופלים זה בזרועותיו של זה, והם פותחים שניהם כאחד בצחלה ושמחה של הבשורה הגדולה:

"סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל, אמן!"...

אחים יקרים, אם תרצו אין זה אלא משל. ואם תרצו, זה סיפור מעשה שיש בו מוסר השכל עמוק. ואם תרצו, הרי זוהי דווקא אספקלריה נאמנה של המציאות המופלאה שבימינו אלה.

בדרכי נוד, במסעות ללא ערוך למען המטרה הנעלה של הרבצת התורה ובנין מוסדות התורה, לעיתים קרובות, נתנסיתי גם אני בחוויות נרגשות מעין אלו. הניסיון הגדול של ימינו מלמד אותנו, כי **יש הרבה יהודים "צבועים" - זאת אומרת, שהם בהרבה יותר טובים ונאמנים משהם נראים ומציגים את עצמם כלפי חוץ**. ובשעה נדירה ומכרעת כזו הרי ראש תפקידנו הוא לחשוף את המהות היהודית, את הנקודה המוצנעת בנפש, את האור הגנוז בתוך כל יהודי באשר הוא יהודי¹.

אנא, אחים, נוקיר זה את זה ואל נתייאש זה מן זה. ואם אפילו בנמצא יהודים שהם עוטפים את עצמם במסווה של זרות, ואם בתוקף הנסיבות הם כאילו נבהלים ומתכחשים זה מול זה, אין להירתע כלל,

¹ הערת המערכת: וע"ע במאמרו של הרב ב"מחניים" (מסכת לחייל): "אהבת ישראל איננה חסד, והיוצא מרגש החסד איננו אהבת ישראל. המיטיב לאחיו אינו גומל עמו מעשה חסד, עושה הוא מה שחייב הוא לעשות. אפשר לייחס את מעשיו לרגש האחוה, לאהבה העמוקה, אהבת ישראל, אותה הוא רוחש לכל אחד מעמו, שהוא למעשה אחיו, חלק בלתי נפרד מגופו ונפשו.

עניין אהבת ישראל הוא יותר נעלה ועמוק מכפי שניסו לפרשו: מנוחה, הנאה לישראל, הנאה גופנית. אהבת ישראל היא עניין חייו של האדם, עבודת האלוקים שלו, וכזאת הייתה אהבת ישראל של משה רבנו. כאשר רצה הקב"ה להיפרע מישראל, עמד משה ואמר: "וואם אין, מחני נא מספרך!" (שמות ל"ב, ל"ב) – בזאת התבטאה מסירות הנפש ללא גבול של המנהיג הדגול.

עניין עמוק וחשוב הוא לשמוח בשמחת החבר, וזוהי אהבת ישראל האמיתית. היכולת להשתתף בשמחת הזולת, היא אחד מסמליה של אהבה בין ישראל לישראל. הוא הדין בהשתתפות בצער. ניחוס אבליים הוא מצווה גדולה וחשובה, שישודות לה באהבת ישראל. גילוי זה של אבילות, שמקורו באהבת ישראל, אינו רק לצורך האבל, אלא יותר לצורך המשתתף באבלו. בגמרא נאמר: "מת שאין לו מנחמן – הולכין עשרה בני אדם ויושבין במקומו" (שבת קנ"ב, ע"א). האם לצורך המת? מאי נפקא מינה אם יתאבלו עליו או לא? אלא לצורך הרגשת כל ישראל, שבגלל אהבת ישראל מתאבלים עליו, שהוא חלק ממך, ובמותו נעדר חלק מגופך" (גליון ערה"ש תשי"ז).

משום שכל יהודי נחשב בעצם ישותו בתור "שליח" וכולנו הופקדנו למלא את "השליחות" הזאת.

יהודים יקרים, אחים אנחנו, כולנו אחים. בכולנו שתולים ומושרשים אותן ההרגשות. ולאמיתו של דבר, בשעה שנעלמת הקליפה הנוקשה החיצונית, מתבהרת המציאות היסודית והמכרעת, ובאוזני כולנו עולה אותה בשורה של אחדות האומה ואהבת ישראל:

-- שלום עליכם!

-- עליכם שלום!

ולכן אל תתמהו, אחים כי לנוכח שפעת הנסים והפלאות, שאירעו לעיני כל ישראל, נפתחה בכל לב יהודי הכמיהה הגדולה לאמונה ונתחזקה ונתאזרה האמונה והביטחון בנצח ישראל.

שני יהודים הנפגשים כעת בכל מקום שיהא, הם נוטים להתקרב ולהתיידד, משום ששניהם נושאים בעומק נפשם את הצימאון והכוסף לקראת הגאולה:

-- דוד מלך ישראל חי וקיים!

הבה אחים ונתכוון לקראת ביאת המשיח! ואין תכונה יותר חשובה ונחוצה, מאשר ההתעמקות וההתקדשות בלימוד התורה. הנביא מלאכי, לפני שבא לבשר את: "בוא יום ה' הגדול והנורא", קורא הוא ומצווה עלינו, בשם ה' צבאות: "זכרו תורת משה עבדי, אשר צויתי אותו בחרב על כל ישראל חקים ומשפטים..." (מלאכי ג', כ"ב).

כי זאת עלינו לזכור ולדעת, כי אין דרך להתעלות ולגאולה אלא על ידי התורה. כי התורה היא תכלית הכל: "וכל בניך למודי ה'!" (ישעיהו נ"ד, י"ג).